

25 Ιανουαρίου 2013

«Το χέρι που κάνει τον Σταυρό & το χέρι της διεκδίκησης»

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

Χρυσόστομος Σταμούλης, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

(Χαιρετισμός του Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας του ΑΠΘ, καθηγητή Χρυσόστομου Σταμούλη στο συνέδριο «Εκκλησία και Αριστερά»)

Οι σχέσεις της Εκκλησίας με την αριστερά στην Ελλάδα, έρχονται από μια σκοτεινή μήτρα. Στηρίζονται σε αδιάφευστες ιστορικές πράξεις, σε ανομίες και αστοχίες, που έχουν χαράξει ανεπανόρθωτα το κοινό σώμα, αλλά και σε ένα πλήθος προκαταλήψεων και παρεξηγήσεων, -αποτέλεσμα απουσίας διάθεσης ανοικτού διαλόγου-, που μεγιστοποιεί το χάσμα που επέβαλε η αγριότητα της ιστορίας.

Κάποιες ενδιαφέρουσες προσπάθειες του νεότερου παρελθόντος, με ενδεικτικότερη όλων την περίπτωση των λεγόμενων «νεορθόδοξων», κινήθηκαν καθαρά σε θεωρητικό επίπεδο και άφησαν τους λογαριασμούς με την εναρκτήρια διάθεση ανοικτούς. Μαζί, όμως, και μια πολύτροπα πολύτιμη παρακαταθήκη για όσους θα θελήσουν να ακολουθήσουν και να συνεχίσουν.

Το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ, στα πλαίσια μιας ανειλημμένης ευθύνης απομάκρυνσης από οποιαδήποτε στανική και ως εκ τούτου ειδωλολατρική εσωστρέφεια, αποφάσισε στις αρχές την φετινής ακαδημαϊκής χρονιάς και σε συνέχεια άλλων δραστηριοτήτων του, ομόφωνα, τη διοργάνωση επιστημονικού Συνεδρίου, με το γενικό τίτλο, *Εκκλησία και Αριστερά*. Μια πράξη, που αποδεικνύει τη διαλογική φύση του Πανεπιστημίου γενικότερα, αλλά και της θεολογίας ειδικότερα. Μια πράξη παρεμβατική, η οποία στηρίζεται στην βαθιά πεποίθηση, πως από τον διάλογο κανείς δεν κινδυνεύει. Τουναντίον, η αδυναμία διαλόγου, η άρνηση της συνάντησης, είναι εκείνη η διαβρωτική πραγματικότητα, που ισχυροποιεί τη δαιμονοποίηση και ανακηρύσσει το δογματισμό σε κυρίαρχο παράγοντα της ενορχηστρωμένης καθημερινότητας. Στον αντίποδα, η γνώση, που προκύπτει από την άμεση συνάντηση με τα πρόσωπα και τα πράγματα, αποτελεί τον οντολογικό πυρήνα που επιτρέπει την ανοικοδόμηση κοινού οίκου. Επιτρέπει, με άλλα λόγια, την αξιοποίηση των διαφορετικών υλικών, προκειμένου να πραγματωθεί μια φυσιολογία λειτουργική και ρεαλιστική. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο απέναντι, ο ξένος, ο διαφορετικός, ο οποιοσδήποτε άλλος, δεν αποτελεί απειλή, αλλά τόπο συνάντησης, τόπο διάνοιξης του κλειστού εαυτού

στην πρόκληση και πρόσκληση του πληθυντικού αριθμού. Σε εκείνη την πραγματικότητα, που επιτρέπει τη διάλυση της επιμελώς διαμορφωμένης ιδιώτευσης, αλλά και της μοναξιάς των τσαλακωμένων του κόσμου, με το χτίσιμο του μεγάλου μυστηρίου της κοινωνίας και της αξιοπρέπειας.

Βέβαια, μια τέτοια προσπάθεια δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρεί δεδομένη τη φωνή της πανεπιστημιακής θεολογίας, η οποία κρατά για τον εαυτό της το αναφαίρετο δικαίωμα της κριτικής διάθεσης με την οποία αντιμετωπίζει τα δεδομένα του διαλόγου. Η πρόσκληση που το Τμήμα Θεολογίας απηύθυνε προς τη θεσμική Εκκλησία, δηλαδή την Ιεραρχία, αλλά και τη θεσμική, δηλαδή την κοινοβουλευτική, αριστερά στο σύνολό της (ΚΚΕ-ΣΥΡΙΖΑ-ΔΗΜΑΡ), δεν έχει ουδεμία σχέση με λήψεις του ζητούμενου. Πολύ περισσότερο δεν προδικάζει προαποφασισμένες συγκλίσεις ή αποκλίσεις και ούτε βεβαίως ταυτίσεις ή ολοκληρωτικές ρήξεις. Σε καμία περίπτωση δεν υπάρχουν προσυμφωνημένα υπονοούμενα. Μοναδικό προσύμφωνο η διάθεση ουσιαστικής γνωριμίας της Ορθοδοξίας με την Αριστερά και η ψηλάφηση συγκεκριμένων πρακτικών θεμάτων, όπως για παράδειγμα η Βασιλεία του Θεού και η λαϊκή εξουσία, τα θρησκευτικά σύμβολα και η θρησκευτικότητα στο δημόσιο χώρο, η εκκλησιαστική περιουσία και η μισθοδοσία του κλήρου, τα κοινωνικά προβλήματα και το μεταναστευτικό ζήτημα, που απασχολούν και πολλές φορές κομματιάζουν την ενότητα του τρόπου μας. Δοκιμή, με άλλα λόγια, αντοχής των υλικών, που συνιστούν το νεότερο ελληνικό πολιτισμό. Και είναι σαφές πως η Ορθοδοξία «δεν είναι απλώς κάποιες χρηστομάθειες ή μια απλή θρησκευτική πίστη, ιδιωτικής υπόθεσης, σεβαστής βέβαια συνταγματικώς ως ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης» (Ν. Ματσούκας), αλλά αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αυτού του πολιτισμού, συνεπώς της κοινωνικής πράξης, χωρίς βέβαια να εξαντλείται σε αυτόν, καθώς ο χαρακτήρας της ήταν και παραμένει σε πείσμα πολλών οικουμενικός.

Δίχως άλλο, λοιπόν, η συζήτηση σε δημόσιο χώρο, πραγματικοτήτων με δημόσιο χαρακτήρα, καθώς εντός αυτού αναπτύσσονται, με αυτόν διαλέγονται, από αυτόν επηρεάζονται και αυτόν συνδιαμορφώνουν, δεν αποτελεί αυτή τη στιγμή μια πολυτέλεια, πολύ περισσότερο δεν αποτελεί μια ύποπτη υπερβολή, μια απερισκεψία, αλλά μια αναγκαιότητα η οποία κυρίως και πάνω από όλα συνδέεται με την ιστορική στιγμή. Τόσο η Εκκλησία, όσο και η αριστερά, αποτελούν σήμερα σημεία αναφοράς μεγάλων τμημάτων του ελληνικού λαού, στα οποία αυτός ο λαός προσβλέπει και από τα οποία απαιτεί τολμηρή και ξεκάθαρη κατάθεση θέσεων. Πολλοί, βέβαια, θα πουν -και άλλοι τόσοι από την ημέρα που έγινε γνωστή η διοργάνωση αυτού του Συνεδρίου το έχουν ήδη πει-, πως ο επιδιωκόμενος διάλογος είναι μάταιος, είναι και επικίνδυνος, είναι τέλος και πονηρός. Θα αμφισβητήσουν με άλλα λόγια έντονα τις προθέσεις, αλλά θα ανησυχήσουν και για

τη αλλοίωση της «καθαρότητας» του τρόπου και των ιδεών, τόσο της μιας όσο και της άλλης πλευράς. Οπωσδήποτε, όμως, μια τέτοια προσπάθεια, απαιτεί να δοθεί τέλος στην κατασκευή εχθρών. Απαιτεί κατάφαση στην αλλαγή, ενός κόσμου που αλλάζει και μας αλλάζει, τη στιγμή που όσο εμείς αλλάζουμε τον αλλάζουμε. Μαζί και μια πίστη, πως «η ιστορία», καθώς σημειώνει ένας από τους πρωτεργάτες του διαλόγου του '80, ο Μητροπολίτης Αθανάσιος Γιέβτιτς, «είναι το πιο μεγάλο πεδίο της αποδείξεως της ελευθερίας του Θεού», αλλά και των ανθρώπων. Γεγονός, που επιβάλλει το πέρασμα από την ανεύθυνη παρακολούθηση-ενοχοποίηση της ζωής των άλλων, στην έμπονη ζωή με τον άλλο, ζωή για τον άλλο, ζωή στον άλλο. Μια αναχώρηση από την εργαλειακή-συστημική κατανόηση του ανθρώπου και μια αυτοπαράδοση στο θαύμα του κοινού, όχι κατ'ανάγκη ταυτόσημου, βηματισμού. Μια έγερση, από τους «τάφους της κοινωνικής αδικίας» (Μητροπολίτης Νιγηρίας Αλέξανδρος), έτσι ώστε, επισημάνσεις με καθολική και μονοσήμαντη ως τα τώρα παραδοχή, όπως για παράδειγμα αυτή του Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη που ακολουθεί, να ξαναδιαβαστούν, να ξαναδοκιμαστούν και να ξαναερμηνευθούν κάτω από το φως του νέου επείγοντος, προκειμένου να δούμε εάν το χέρι που κάνει τον Σταυρό μπορεί να είναι το ίδιο με το χέρι του εργαζόμενου, το χέρι της διεκδίκησης. Ή αλλιώς, εάν τα δύο χέρια με τα διαφορετικά τους σύμβολα, μπορούν να αποτελέσουν λειτουργικά μέλη ενός ζωντανού, δυναμικού και εξάπαντος πολύτροπου σώματος. Γράφει σχετικά ο παις-ζωγράφος: «Το χέρι που κάνει το σημείο του Σταυρού και επαφίεται στον Κύριο για τον άρτο τον επιούσιο, σαν λουλούδι, όργανο αναπαραγωγής δια των πέντε αισθήσεων, διαφέρει ουσιωδώς από το χέρι του εργαζομένου, που καταντά να πιστεύει ότι αυτός έκανε και κάνει τον κόσμο, κι ότι έξω απ' όσα κάνει ο ίδιος, εξασφαλίζοντας την προκοπή και ευτυχία του, δεν υπάρχει τίποτα αληθινό».

Οπωσδήποτε, και αυτό πρέπει να τονιστεί με έμφαση-σκοπός του Συνεδρίου δεν είναι να πείσει η Εκκλησία την αριστερά για τη θεότητα του Χριστού. Ούτε, βέβαια, η αριστερά την Εκκλησία για το αντίθετο. Μπορεί, όμως, αυτή η συνάντηση, να αξιοποιήσει τις συνέπειες ενός πολιτισμού της σάρκωσης, ο οποίος συγκροτείται στη βάση της κένωσης του εαυτού και στην πρόσληψη του εντελώς διαφορετικού. Στο άδειασμα, δηλαδή, των ιστορικών ατομικών ή συλλογικών βεβαιιοτήτων, προκειμένου να μείνει χώρος για τη συνάντηση με το ελάχιστο. Και είναι σαφές, πως τούτο το Συνέδριο δεν εμφορείται από ιδέες μεγάλες, ούτε από μεσσιανισμούς. Δεν αναζητά το ανέφικτο, αλλά το εφικτό. Δεν θέλει να σώσει τον κόσμο, πολύ περισσότερο δεν θέλει, καταπώς γράφει ο Τάσος Λειβαδίτης, να τον σώσει σήμερα ή την ερχόμενη Πέμπτη. Θέλει να δώσει μια ευκαιρία στην έκπληξη. Σαν εκείνη που ένιωσαν εκπρόσωποι της αριστεράς, όταν σε ερώτησή τους για τη διάθεση της θεολογίας να υποστηρίξει την ανέγερση τζαμιού στον τόπο μας, τους ανακοινώθηκε ότι στη Θεολογική Σχολή εδώ και τριάντα περίπου χρόνια

λειτουργεί χώρος προσευχής των μουσουλμάνων της πόλης της Θεσσαλονίκης, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Έτσι, ίσως να έχουμε μια δυνατότητα να δούμε αυτό που «χρόνια πολεμάει μέσα στη σκοτεινή μήτρα» των ανομιών της ιστορίας, «να ξετυλιχθεί και να καρπίση» (Ν. Καζαντζάκης). Ειδάλλως, θα δικαιώνουμε στους αιώνες τον ποιητή, ο οποίος πένθιμα τραγουδά, πως: «Όποιος χωρίς δαιμόνους δαιμονίζεται/ πάει μια δεξιά, μια αριστερά,/ ποτέ δεν πάει μπροστά./ Όποιος χωρίς ανέμους ανεμίζεται/ πάει μια ψηλά, μια χαμηλά,/ ποτέ δεν πάει σωστά» (Ν. Γκάτσος).

<http://bit.ly/10ii1uw>